

Älgvikens gård

Grythytte socken, Hällefors kommun, Västmanland

Omläggning av torvtak på den s k brudkammarlängan 2005

Antikvarisk rapport

Charlott Hansen

Örebro läns museum

Rapport 2005:6

Översiktlig beskrivning

Älgvikens gård är ett gammalt bergsmansboställe belägen vid sjön Halvtron, söder om Grythyttan. Gården består av en mangårdsbyggnad med två flyglar samt ett antal ekonomibygnader. Den södra flygeln utgörs av en lång ekonomibygnad som består av tre sammanbyggda delar. I längans östra del finns en sk brudkammare med dekorationsmålningar daterade 1754. Såväl byggnaden som målningarna har ett kulturhistoriskt värde.

År 1988 restaurerades längans torvtak med stöd från Riksantikvarieämbetet. Det visade sig därefter att tätskiktet lagts på felaktigt sätt och att det läckt in vatten. Vissa arbeten genomfördes därför år 1993, med stöd från Riksantikvarieämbetet, för att åtgärda detta. Det har dock fortsatt att läcka in vatten och såväl byggnaden som målningarna har tagit skada. För att säkra dem och dess värde för framtiden har torvtaket lagts om under sommaren år 2005 med hjälp av bidrag från Riksantikvarieämbetet och enligt Länsstyrelsens beslut. Arbetena har utförts i enlighet med antikvariska anvisningar lämnade 2005-05-13 samt anvisningar lämnade av den antikvariske kontrollanten under arbetets gång. Slutbesiktning genomfördes 2005-08-02 då det kunde konstateras att arbetena genomförts på ett antikvariskt godkänt sätt med gott resultat.

Administrativa uppgifter

Fastighetsbeteckning: Älgviken 1:26

Fastighetsägare: Carl-Eric Gustavsson

Projektering / bygghandlingar: Antikvariska anvisningar

Entreprenör: J Lindéns Bygg & Skiffertaksteknik AB, Jörgen Lindén

Antikvarisk kontroll: Örebro läns museum, Charlott Hansen

Tidpunkt för arbetenas utförande: Arbetet påbörjades i april och slutfördes i juli 2005.

Slutbesiktning: 2005-08-02

Länsstyrelsens diarienummer: 434-11031-2004

Bidragssumma: 49 000 kr vilket motsvarar 50% av den totala kostnaden

Länsmuseets handlingar i ärendet

ÖLM diarienummer: 2005.220.246

 Beslut från Länsstyrelsen, 2005-09-08

 Minnesanteckningar/Antikvariska anvisningar, 2005-05-13

 Slutbesiktningsprotokoll, 2005-08-05

 Äldre bilder på ekonomibygnader vid Älgviken

Bilder: 2005-04-12, 2005-08-02, Charlott Hansen, OLM_2005_09_1-17

Utförda arbeten

Före åtgärd

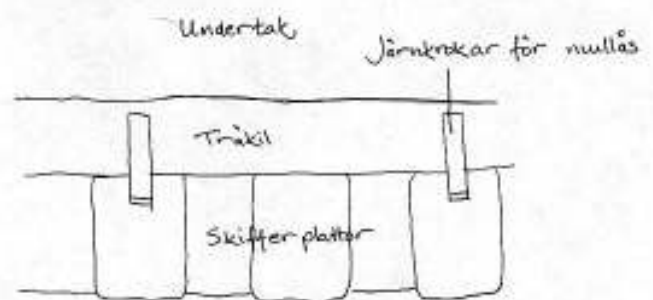
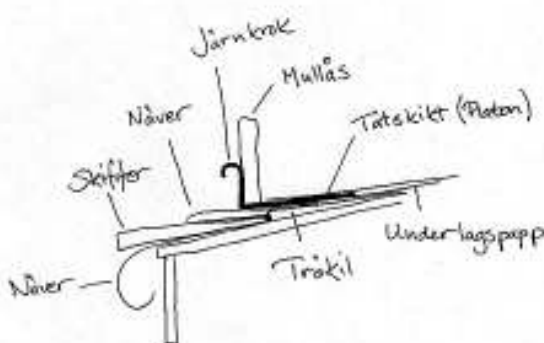
Taket bestod av ett torvtak lagt på ett undertak av råspontad panel och tätskikt i form av platonmatta. Längs takfoten saknades näver. Mullåsen som hölls på plats av järnkrokar var i nederkanten ursågad så att en sågtandsformad kant skapats. Längst ut mot gavlarna, på taket, låg en rad näver och ovanpå den en rad skiffer. Nävern hade lags åt fel håll så att den krullade sig uppåt i stället för nedåt.

Arkivbilder från 1986 visar att det tidigare funnits en skifferrad lagd framför mullåsen på brudkammarlängan. Skifferplattorna var lagda som lockpanel, dvs. varannan platta är placerad som lock ovanpå de två anslutande plattorna. Bilder på andra ekonomibyggnader på Älgvikens gård visar att även de haft en rad skiffer längs takfoten och längst ut på taket mot gaveln. Företeelsen återfinns likaså på Skräddartorp, Grythyttans hembygdsgård. Äldre bilder visade dessutom att mullåsen inte varit urholkad tidigare. De lägre partierna som bildats genom skifferplattornas placering har möjliggjort vattnets avrinning. Efter samtal med Länsstyrelsen beslutades att återsälla raden med skiffer längs takfotskanten.

Åtgärder

Befintlig torv och tätskikt plockades bort. Undertaket av råspontad panel lagades i där rötskador fanns. En av rafterna placerade på takåsen visade sig dessutom vara rötskadad och den byttes ut. På undertaket lades en underlagspapp på fastighetsägarens begäran, som ett extra skydd mot eventuell väta.

Nytt tätskikt i form av platonmatta lades. Mattan lades över nocken så att den inte kan glida isär och våderna placerades med ett halvmeters stort överlapp av samma orsak. Näver lades längs takets kanter varpå skiffer placerades enligt samma utförande som arkivbilderna visade. Nya järnkramlor tillverkades av Saxhyttans industrier, lika de befintliga då några var avrostade och de övriga blev för korta då man lade dit skifferraden längs takfotskanten. Järnkrokarna sticker upp ca 20 cm ovanför skifferplattan och för att järnkrokarna ska komma i samma höjd som skiffret har man lagt en längsgående träkil ovanför skifferraden. Ovanpå detta har sedan platonmattan lagts. Kilen lyfter upp platonmattan så att det inte bildas en ficka i den framme vid skifferraden. I framkant har näver lagts mellan järnen och skiffret. (Se bilder nedan)

Bilderna visar takkonstruktionen närmast takfallet innan torven är ditlagd. Den högra bilden visar konstruktionen sedd ovanifrån.

Järnen linoljebrändes. Mullåsen utformades med samma dimensioner som den tidigare men utan urholkningar i nederkant. Anledningen till att man valde detta utförande var att vattenavrinningen sker på ett tillfredställande sätt genom skiffrets placering och för att urholkningarna inte återfinns på äldre bilder. Mullåsen tjärströks och fästes med spik av märket Norsk båtspik som är mycket lik den handsmidda spiken. Ny torv lades, den togs från fastighetsägarens betesmarker.

Vindskivorna har inte behövt bytas ut men däremot takfotsbrädorna som rödfärgats med Falu rödfärg.

För STIFTELSEN
ÖREBRO LÄNS MUSEUM

Charlott Hansen

Bildbilaga

Före åtgärd

Bilder tagna av Charlott Hansen, Örebro läns museum, OLM_2005_09_1-6

Efter åtgärd

Bilder tagna av Charlott Hansen, Örebro läns museum, OLM_2005_09_1-6

Arkivbilder
Topografiska arkivet, Grythytte sn.

